

Tööstusvedurid 2018

ARENGUFOND
ESTONIAN DEVELOPMENT FUND

EESTI TÖÖSTUSE KASVUVÕIMALUSED JÄRGMISEKS KÜMNENDIKS

Tööstusvedurid on suurt lisandväärtust loovad tööstusettevõtted, mis moodustavad töötleva tööstuse rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teraviku ning mis veavad sellega kogu majanduse kasvu ja arengut. Samas on Eesti tööstus seni olnud koondunud tegevustele ja äriala-tele, millel pole suurt konkurentsivõime ja lisandväärtuse kasvatamise potentsiaali.

Eesti Arengufond käivitas „Tööstusvedurid 2018“ seireprojekti kevadel 2008 sihiga leida see edukas teravik Eesti tööstusele. Ülesanne oli teha kindlaks meie töötleva tööstuse kasvuvõimalused järgneval kümnendil ning pakkuda välja lähi-aastatel vajalikud sammud nii ettevõtete kui ka riigi jaoks, millega need võimalused majanduseduks muuta.

Seiretöö lähtekohaks sai, et läbilöögi- ja kasvuvõimalusi homses maailmas ei tasu enam otsida sektorite ja tööstusharude tasandilt. Globaliseerumise tulemusel on määrav hoopis tööstusharude sees toimuv: milline on ja võiks olla Eesti tööstusettevõtete roll rahvusvahelistes väärtusahelates.

Leitud kasvuvõimalused jagunevad kolmeks. Eesti tööstusveduriks saavad eelkõige ettevõtted, kes suudavad neid omavahel kombineerida ja korraga kasutusse võtta.

Pole olemas hääbuvaid tööstusharusid, on ainult hääbuvad tegevused tööstusharude sees.

MIT professor Richard Lester,
Tööstusfoorumil 02.12.2008

Kasvuvõimalusi on kolme liiki Tööstusveduriks saavad nende kombineerijad

1.
Lisandväärtuse kasvatamiseks liikumine:

- tootearenduse poole
- brändihoidmise poole
- kõrgemasse väärtusahelasse

2.
**Suurima kasvupotentsiaaliga äri-
alad:**

- keskkonna- ja säästva energeetika tooted
- tervise ja heaolutooted

3.
Ekspordituru valikud:

- rikas, aga aeglase kasvuga ja küllastunud Vana-Euroopa
- kiire kasvuga Ida-Euroopa ja SRÜ
- suurim kasv kaugetel suurtel turgudel

1. kasvuvõimalus: väärtusahelates või nende vahel edasiliikumine

Tänane tööstus on Eestis valdavalt keskendunud lihtsakoelisele tootmistegemisele. Tootmisteenuse pakkuja või tootmisvõimsuse müüjana tegutsetakse väärtusahelate kõige vähetulusamas osas. Sellest tulenevalt on ettevõtted keskendunud juba aastaid ja ka käesoleva kriisi ajal kulude kärpimisele ja tege-

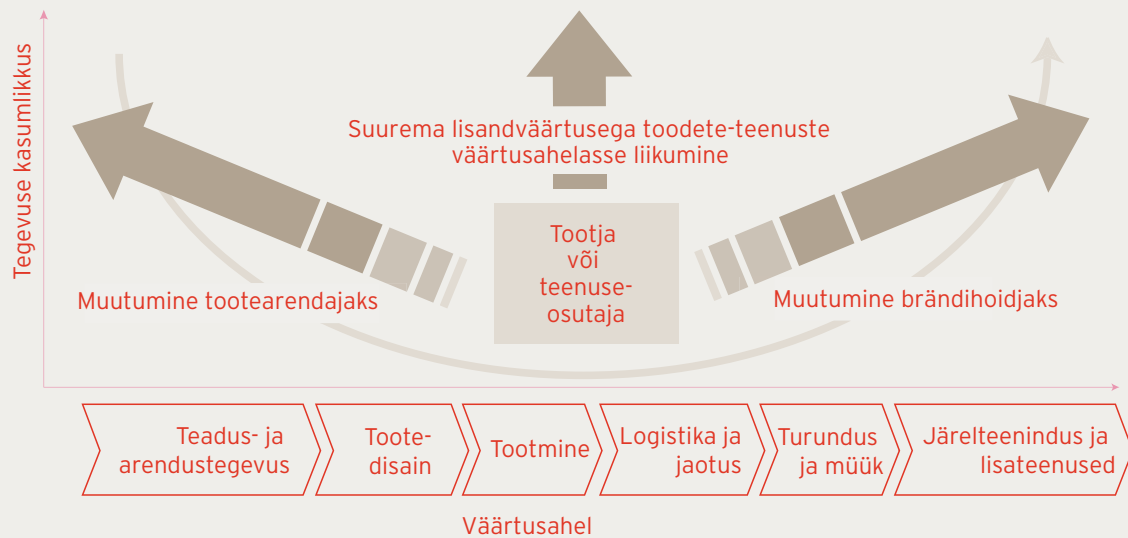
vuste tõhustamisele. See on aga ajutine lahendus, sest kulu- ja tõhususe eelise põhine konkurents on kõige karmim konkurents, milles varem või hiljem võidutsevad odavamad arengumaad.

Väljapääsuks on väärtusahelates tulusamate tegevuste poole edasi pürgimine.

Edukamad Eesti tööstusettevõtted on seda teinud või tegemas, aga muutust on vaja laiemalt.

Esimeseks edasipürgimise võimaluseks on liikumine väärtusahelates tootearenduse suunas, et teha kliendile oma tootmiskogemuse baasil tööd juba varasemas toote valmimise protsessis.

Tööstuses loodava lisandväärtuse kasvatamiseks on mitu teed

Allikas: Eesti Arengufond

Eesti tööstusettevõtte õnne allikas ei ole odav töötaja.

Aasta tööstusettevõtte 2008 AS Favor nõukogu esimees Almar Proos, Äripäevas 14.10.2008

Selle tee kaugeim ja tulusaim ots on omatoodete väljaarendamine ja disain. Alustada saab aga ka väiksemate sammudega: senise üldise tootmisvõimsuse müümise asemel võtta suund näiteks prototüüpide, süsteemilahenduste ja „võtmed-kätte“ projektide valmistamise või tootmisarenduse ja testimisteenuse pakkumise poole. Näiteks E-profiil on keevitusteenuse osutajast liikumas üha terviklikumate nafta- ja gaasitööstuse konstruktsioonilahenduste tegijaks ning endine Elcoteqi, nüüdne Ericssoni Tallinna tehas elektroonikaseadmete koostetööle testimisteenuse pakkumise lisanud.

Selline suurema lisandväärtuse suunas liikumise võimalus on täna peamine masinaehituse ja metallitööstuse, elektriseadmete ja elektroonikatööstuse ning transpordivahendite tootmise jaoks. Tulevikusihhi miinimumiks võiks olla rahvusvahelistes väärtusahelates tehnoloogiapartneriks saamine, kes võtab tervikuna enda kanda lahenduste ideest tooteks arendamise ja valmistamise teatud tehnoloogia hea tundmise ja kasutusoskuse põhjal.

Teiseks võimaluseks on liikumine väärtusahelates vastassuunas, lõppkliendile lähemale ja eriti brändihoidmise poole. Kaugeim ots sellel teel on oma jaekaubandusvõrgustiku avamine ja opereerimine, näiteks Baltika moel. Esimese sammuna on võimalik tulu ja lisandväärtuse osa kasvatada vahendajatest loobumise, klientidele suunatud turunduse ja jaotusvõrkude enda hallata võtmisega või brändiarenduse põhjal eristumise ja turuniššidele spetsialiseerumisega. Viimane on olnud nt ISC brändi loonud Ilves-Extra edu taga.

Tänases Eesti tööstuses on see võimalus esmakohane rõiva- ja tekstiilitööstuse, toiduaine- ja joogitööstuse, mööblitööstuse ning lõpptarbijatele suunatud ehitusmaterjalide, keemia- ja puittoodete valmistajate jaoks (nt palkmajade tegijad). Tulevikusihiks tasub seada nutikate riigipiire ületada suutvate brändide

loomine. Valdavalt saavad need olla konkreetsetele sihtturgudele suunatud nišibrandid.

Kolmandaks võimaluseks on kogunenud teadmisi ja kogemust ära kasutades uute väärtusliikumate toodete-teenuste poole edasiliikumine ehk kõrgemasse väärtusahelasse üleminek.

Senisele toorainele või tootele on võimalik leida uus kasutusala, minna üle sarnase alus- või valmistamistehnoloogiaga keerukamale tootele (nt Enics Eesti on elektroonikakomponentide koostajana algsest olmeelektronikast jõudnud meditsiinielektronika toodete valdkonda), ühendada senine toode üheks tervikuks seotud tootega (nt UPM Kymmene teeb Otepää tehases puitplaate, millel on tuuletõke ja soojustus kohe küljes) või lisada seotud toote valdkond oma tooteportfelli (nt ehitusvahtude tootja Krimelte on saanud tänaseks ka tihendusteipide ja fassaadiplaatide tootjaks).

Sedalaadi edasiliikumine on väljapääsuks juhul, kui seniste toodete-teenustega on tulu kasvatamise võimalused piiratud. Eestis on see peamine kasutamata võimalus ennekõike keemia- ja plastitööstuse, trükitööstuse, metsa- ja puidutööstuse ning erinevate ehitusmaterjalide tootjate jaoks. Samas saab seda teed järgida ükskõik millisest tööstusharust pärit ettevõtte.

2. kasvuvõimalus: suurima kasvupotentsiaaliga ärialadele liikumine

Paljude Eesti tööstusettevõtete seniste ärialade ehk tegevusvaldkondade kasvupotentsiaal on ammendunud või ammendumas. Uusi võimalusi tasub otsida suurima kasvupotentsiaaliga ärialade hulgast, kus turud on kindlalt olemas ja kasvamas.

Gloaalsete trendide analüüs näitab, et suurimat kindlat kasvu on oodata aladel, kus erinevad tarbimise ja vajaduste muutustrendid kokku saavad.

Sellised on ennekõike kaks äriala: keskkonna- ja säästva energeetika tooted ning tervise- ja heaolutooted.

Keskkonna- ja säästva energeetika tooted on kõik need, millega saab keskkonnamuutusi ennetada või nende mõjusid mahendada: masinad ja seadmed reostuse avastamiseks või puhastamiseks, energiasäästlikud ehitus- ja muud materjalid, keskkonnasäästlikud seadmed ja pakendid jne. Uusi võimalusi sellelt ärialalt tekib iga tööstusharu jaoks, kasvõi

seniste toodete lihtsalt keskkonnasõbralikumaks arendamiseks.

Tervise- ja heaolutooted on kõik need, mis suurendavad inimeste eluiga ja parandavad elukvaliteeti: funktsionaalsed toidud-joogid, tervisesõbralikud tekstiilid ja keemiatooted, seadmed tervise jälgimiseks või raviks jne. Eriti oluliselt kasvab antud äriala koos ülemaailmse rahvastiku vananemisega, mis tekitab vajaduse vanemate inimeste jaoks kohaldatud toodeteks.

Lisaks eesootavale kiirele kasvule on mõlemas valdkonnas turud juba täna väga suured, kuid alles kujunemisejärgus – on võimalik leida täitmata nišše ja arendada välja uusi. Seejuures tekib Eesti tööstusele koostöö, välisinvesteeringute ja kasvõi allhanke võimalusi sellest, et meie naabrid ja peamised majanduspartnerid Soome ja Rootsi on neil aladel seadnud sihiks maailmas esirinda jõuda. Esimesi ärialgatusi ja kogemusi on Eestiski olemas, kuid tegu on pigem üksiknäidetega.

Peame andma meie tööstussektorile märksa teadlikuma tulevikukursi.

Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, Tööstusfoorumil 02.12.2008

3. kasvuvõimalus: uutele välisurgudele pürgimine ja senistel osa kasvatamine

Tööstus moodustab Eesti ekspordist enamiku, ent Eesti ettevõtted tegutsesid liiga vähestel turgudel ja väikeses kogumahas. Täna turgudel saab oma osa kasvatada, ent suurem kasvuvõimalus on uutel turgudel.

Senised välisurud Vana-Euroopas, sh Skandinaavias, on rikkad, kuid aeglase kasvuga ja konkurentsist küllastunud. Seal turuosa hoidmine või kasvatamine on kulukas ja keerukas, kuigi näiteks eelnevalt soovitatud uutel ärialadel siiski atraktiivne.

Oluliselt suuremad kasvulootused mujal Eesti naabruskonnas on Ida-Euroopa ja SRÜ riikides. Seal on Eesti tööstusel rohkelt kasutamata võimalusi turule siseneda ja kasvu leida seniste ärimudelite ja toodetega, sh koos piirkonda tundvat partnerit otsivate Lääne-Euroopa ettevõtetega.

Suurim kasvuvõimalus on turgudel, mis on seni Eesti ettevõtete jaoks olnud kauged ja võõrad või nõudluse mahu poolest liiga suured. „Tärgavad majandused“ (Hiina, India, Mehhiko, Brasiilia, Türgi jt) on turumahult aga edestamas lääneriike. Muu hulgas on seal oodata eriti kiiret kasvu säästva energeetika ja keskkonnatoodete ning tervise- ja heaolutoodete aladel.

Teeme keskkonna- ja säästva energeetika toodetest ning tervise- ja healutoodetest Eesti tööstuse läbilöögivaldkonnad!

Selleks tuleb need äriala seada tänaste riiklike tegevuste fookusesse, arengut aktiivselt eestvedada ning era- ja avaliku sektori koostöö käima panna, sealhulgas:

Fookus välisinvesteeringute Eestisse toomises

1.

- Eelistada välisinvestoritele soodustuste või toetuste pakkumisel investeeringuid, millega tuuakse Eestisse oluline osa väärtusahelatest või kasulikke oskusteavet ja tehnoloogiat
- Aktiivselt otsida potentsiaalseid välisinvestoreid, eriti *greenfield* investeeringuteks
- Luua riigibrändid, nt Cleantech Finlandi eeskujul

Tugi välisturgudele pürgimiseks

2.

- Liituda peamiste rahvusvaheliste temaatiliste riiklike ja ettevõtluse võrgustikega
- Luua riigibrändid, nt Cleantech Finlandi eeskujul
- Teha kiire kasvuga uutele suurtele turgudele ning Ida-Euroopa ja SRÜ turgudele mineku toetamiseks piirkondlikud strateegiad
- Algatada riikidevahelised „jäälõhkumisprogrammid“ turgudele sisenemise barjääride vähendamiseks

Vajalike teadmiste ja oskuste juurdekasvu tagamine

3.

- Toetada alustehnoloogia ja lahenduste tundmaõppimisele ja arendamisele keskendunud kraadi- ja kutseõppekavade arendust, eriti rahvusvahelises koostöös
- Suurendada vastavate erialade koolitustellimust
- Põimida nende erialade aineid teistesse õppekavadesse, eriti majandusalal
- Suurendada vastavate ameti- ja kutseoskuste täiend- ja ümberõppe tellimist ja pakkumist, sh tööturu-meetmete raames
- Meelitada Eestisse välisspetsialiste, milleks on abi tööjõumaksude ülempiiri kehtestamisest ja tippspetsialistide immigratsioonikorra lihtsustamisest

Kasvuprogrammid arengu eestvedamiseks

4.

- Nende raames:
- seirata muutusi maailmaturu nõudluses ja konkurentsis ning Eesti vastava tööstuse arengut
 - tõsta teadlikkust maailmatrendidest ja kasvuvõimalustest
 - mobiliseerida tegijaid ja rajada koostööplatvorme
 - tõmmata käima strateegilisi algatusi
 - investeerida alustavasse kasvuettevõtlusse ja pakkuda äriarenduse tuge

Seiretee järeltunde ja soovituseni

„Tööstusvedurid 2018“ seireprojekti alustasime välisallikate põhjal globaalsete äri- ja tööstustrendide määratlemisest ning analüüsist. Mais 2008 toimus trendide läbisõelumiseks töötuba.

Suvel 2008 viisime läbi 50 intervjuud, et saada ülevaadet, kuidas töösturid ja suured välisinvestorid ise Eesti tööstuse tulevikku näevad – millisteks võimalusteks ollakse valmis ja millised on peamised takistused. Intervjuud toimusid ette-

võtete juhtide ja omanikega, haruliitude juhtide ning poliitikakujundajatega. Kaetud sai üle poole Eesti tööstuse ekspordi lisandväärtusest.

Globaaltrendide analüüsis ja Eesti tööstuse hetkeseiisu kaardistamisel oli Arengufondile abiks Soome juhtiv majandusinstituut Etlatieto Oy.

Seirejäreltundi Eesti tööstuse kasvuvõimaluste kohta arutasime ja arendasime koos ligi 50 tööstusjuhiga novembris

2008 toimunud kolmes töötoas. Laiemalt esitlesime järeltundi Tööstusfoorumil 2. detsembril 2008, kus osales 150 tööstuse tuleviku kujundajat nii era- kui ka riigisektorist.

Järgnes võimaluste kasutamiseks vajalike sammude analüüs ja poliitikasoovituste koostamine, milleks koostasime 2009. aastal erinevate riigiasutustega.

„Tööstusvedurid 2018“ seire lõppraport valmis 2009. aasta sügisel.

Eesti Arengufond
Tornimäe 5, 10145 Tallinn
Tel 616 1100
www.arengufond.ee

Eesti Arengufond on Riigikogu poolt ellu kutsutud, et leida arenguseire abil uue majanduskasvu allikaid ning investeerida uut moodi mõtlevatesse ja ambitsioonikalt tegutsevatesse Eesti teadusmahukatesse tehnoloogiaettevõtetesse.

Tööstusfoorum 2008

Loe lisaks:

„Tööstusvedurid 2018“ seirematerjalid ja lõppraport
<http://www.arengufond.ee/foresight/industry/>

Vaata lisaks:

Tööstusfoorum 2. detsembril 2008 – videosalvestus, kokkuvõtte ja slaidid
<http://www.arengufond.ee/foresight/industry/foorum>

Arengufondi kohvi hommik „Tööstusvedurid 2018 keskkonnatehnoloogiast?“ – videosalvestus, kokkuvõtte ja slaidid

<http://www.arengufond.ee/events/event1073/>